

180. Bijbelstudie over
TRADITIE TEGENOVER DE WET VAN G'D
GWENTI AGENSI A WET FU GADO
MASORAT NEGED HATORA
מסורות נגד התורה

Deel 1: Joodse tradities

Deze bijbelstudie gaat over tradities, die in de loop van de eeuwen zijn ingeburgerd in het Jodendom en in het Christendom, maar die in strijd zijn met de Wet van G'd, de Tora. Op zich zijn tradities zeker niet verkeerd en zelfs van onschatbare waarde om aan het nageslacht door te geven, want zij bepalen onze identiteit. Het gevaar bestaat echter daarin, dat wij vele overgeleverde gebruiken en leerstellingen klakkeloos overnemen en toepassen zonder ze te toetsen aan het Woord van G'd. Het is naïef om te veronderstellen, dat rabbinale en kerkelijke voorschriften vanzelfsprekend hun oorsprong in de Heilige Schrift zouden hebben, hetgeen juist niet altijd het geval is zoals we straks zullen zien.

Zonder een goede kennis van de Bijbel lijken deze tradities onschuldig naast het geschreven Woord te staan, maar naarmate men zich meer in de Bijbel verdiept komt men in situaties terecht, waarin men moet kiezen tussen menselijke inzettingen en G'ds inzettingen. Als men voor het laatste kiest komt men in conflict met de geestelijke leiders zoals blijkt uit de twistgesprekken tussen Yeshua en de Farizeeën, waarbij Hij ronduit tegen hen zei: *“De Wet van G'd legt u naast u neer, maar aan de traditie van mensen houdt u vast! Hoe vindingrijk weet u de Wet van G'd buiten werking te stellen om uw eigen traditie in stand te kunnen houden!”* (Marcus 7:8-9, Groot Nieuws Bijbel). NBV: *“De geboden van G'd geeft u op, maar aan tradities van mensen houdt u vast! En Hij vervolgde: Mooi is dat, hoe u G'ds geboden ongeldig maakt om uw eigen tradities overeind te houden!”* **Surinaams:** *“Un e poti a wèt fu Gado na wan sei, dan un e du san libisma leri unu. Yeshua taki moro fara: Un sabi fu poti Gado wèt na wan sei, nomo fu kan hori den gwentu fu unu!”*

Halachische voorschriften zoals het ritueel wassen van de handen en het kasheren van voorwerpen waarover Yeshua het hier heeft, alsook het krampachtig omgaan met de Shabat en de scheiding van melk- en vleesproducten zijn voor vele religieuze Joden in praktijk vaak belangrijker dan de Tora! Aan de andere kant is het typisch, dat ook veel christenen, die juist beweren vrij te zijn van de Wet, geen enkele moeite hebben met het strikt navolgen van wetten, die door mensen gemaakt zijn! Elke kerk, of ze nu rooms-katholiek, protestants of evangelisch is, heeft haar eigen wetten en regels, haar eigen kerkorde, haar eigen statuten, waarvan het de normaalste zaak is, dat men zich daar zonder te morren aan houdt. U begrijpt wel dat Yeshua met de afkeuring van deze inconsequentie geen onderscheid maakt. Als Hij het prefereren van menselijke geboden en inzettingen boven de Wet van G'd door Zijn eigen volk afkeurt en hen daarop aanspreekt, dan zal Hij vanzelfsprekend de afwijzende houding van christenen ten opzichte van G'ds geboden beslist niet goedkeuren en daarom geldt Zijn verwijt ook voor hen: *“U houdt vast aan de traditie, maar aan G'ds opdracht denkt u niet. U schuift G'ds gebod gewoon aan de kant en zet uw traditie ervoor in de plaats!”* (Het Boek).

Wij zien hier in Marcus 7 vers 8 en 9, dat Yeshua bepaald niet positief stond tegenover de rabbijnse geboden en leringen die wij weliswaar in de Talmud tegen komen, maar die vaak in strijd zijn met Tora. Dat in de voorafgaande verzen slechts enkele voorbeelden genoemd zijn van een veel groter geheel blijkt uit de toevoeging in vers 13: *“En dat is maar één voorbeeld uit vele!”* **Surinaams:** *“En un e du furu fu den sortu sani disi!”* Opnieuw kan men de verwijtende woorden van Yeshua ook op christenen toepassen die enerzijds zeggen dat ze alles mogen eten wat ze willen en op zaterdag mogen klussen omdat ze zich niet aan de spijswetten en het Shabat-gebod hoeven te houden aangezien ze denken vrij zijn van de Wet, maar anderzijds wel heidense tradities zoals o.a. de kerstboom, de paashaas en sinterklaas met zijn zwarte pieten koesteren en in ere houden. Ook tegen hen zegt Hij: *“En zo ontkracht u het Woord van G'd door de tradities die u doorgeeft!”* en Hij voegt er aan toe: *“En u doet nog veel meer van dit soort*

dingen!” (vers 13, NBV). Het Boek: *“Hiermee zegt u eigenlijk dat niemand zich iets van G'ds woorden hoeft aan te trekken. Maar u eist wel dat iedereen doet wat de traditie zegt. Zulk soort dingen doet u wel meer!”* Veel traditionele christenen kan men het niet kwalijk nemen omdat ze niet beter weten. Als ze nooit iets anders gehoord hebben dan de leer die verkondigd wordt in de kerk waarin ze zijn opgegroeid, dan handelen zij te goeder trouw en kan men ze niets verwijten tot het moment dat ze de waarheid hebben gehoord en dan toch ervoor kiezen om liever hun tradities te blijven volgen.

Voor evangelische christenen ligt dat anders. In die kringen komt men veel ‘shoppers’ tegen die de ene gemeente om de haverklap inruilen tegen de andere en steeds weer op zoek zijn naar een voorganger of evangelist die hun visie deelt en dat predikt wat hun aanspreekt. Ze horen maar al te graag dat ze vrij zijn van de Wet en zoeken zelf de gemeentes op waar deze leer verkondigd wordt. Sha’ul wist blijkbaar toen al dat dit zou gebeuren en drong al vele eeuwen geleden erop aan om G'ds Woord op de juiste wijze te onderrichten: *“Want er komt een tijd, dat de mensen de heilzame leer niet meer verdragen, maar leraren om zich heen verzamelen die aan hun verlangens tegemoet komen en hun naar de mond praten. Ze zullen niet meer naar de waarheid luisteren, maar naar verzinsels!”* (2 Timotheüs 4:3-4, NBV) of in de vertaling van Het Boek: *“Want er komt een tijd dat de mensen niet meer naar de waarheid willen luisteren, maar leraars zoeken die hun vertellen wat zij graag willen horen. Zij zullen niet naar de waarheid luisteren, maar hun eigen dwaze ideeën volgen!”* **Surinaams:** *“Bika wan ten o kon pe den sma no o wani arki a bun leri moro. Den o du san den wani, èn den o teki wan lo leriman di e leri den san den wani fu yere. Den o tapu den yesi gi a tru leri èn den o arki leitori.”*

In deze tijd leven we nu en misschien zit u nu in een gemeente, waar dit voor u herkenbaar is en u om u heen daadwerkelijk ziet gebeuren. Van G'ds Wet wordt keihard gezegd dat die afgeschaft is, terwijl elke kerk door middel van de kerkorde en de statuten haar eigen wet op schrift gesteld heeft, die ieder lid verplicht is na te leven. Hoezo vrij van de wet?

Toch let op: zoals ik reeds eerder heb gezegd worden niet alleen in christelijke kringen G'ds verordeningen vervangen door menselijke verordeningen. Dat is ook in het Jodendom het geval. Dat was al zo toen Yeshua hier op aarde was. Niet voor niets heeft Hij tegen de Farizeeën gezegd: *“U schuift G'ds gebod gewoon aan de kant en zet uw traditie ervoor in de plaats!”* **Surinaams:** *“Fu tru, un trowe a komanderi fu Gado fu un kan hori un eigi gwentil!”* Hij slaat daarmee de spijker op zijn kop, want dit verschijnsel zien wij zowel in de synagoge alsook in de kerk.

Om deze reden geeft Sha’ul ons het dringende advies: *“Dit getuigenis is waar. Daarom, weerleg hen kortweg, opdat zij gezond mogen zijn in het geloof, en niet het oor lenen aan Joodse verdichtsels en geboden van mensen, die zich van de waarheid afkeren.”* **Surinaams:** *“A man di taki a sani disi, no lei. Dat’ meki sondro draidrai yu mus poti den tapu den presi, fu den kan hori densrefi na a tru bribi. Dan den no o gi yesi na den anansitori fu den Dyu, nanga den leri fu sma di drai den baka gi a tru leri.”* (Titus 1:13-14).

De woorden van Jacobus sluiten hierop aan: *“Mijn broeders, indien bij u iemand van de waarheid afdwaalt, en een ander brengt hem tot inkeer, weet dan, dat, wie een zondaar van zijn dwaalweg terugbrengt, diens ziel van de dood zal behouden en tal van zonden bedekken.”* **Surinaams:** *“Brada nanga sisa, efu wan fu unu bigin bribi wan sani san no e agri nanga a tru boskopu, ma dan wan trawan yepi en fu bribi a tru boskopu baka, dan un mus sabi tak’ a sma di e yepi wan sondusma fu kon baka tapu a leti pasi, e meki tak’ a sma no go lasi èn tak’ a kisi pardon fu furu sondu.”* (יעקוב Ya’aqov [Jacobus] 5:19-20). Een praktische kennis van G'ds Woord om het verschil te kunnen zien tussen Zijn geboden en rabbinale of kerkelijke inzettingen is daarom van fundamenteel belang voor een stabiel geloofsleven. Vandaar deze tweedelige bijbelstudie over de tradities die in strijd zijn met G'ds Wet. We beginnen met de Joodse tradities.

N'tilat yadayim - Ritueel handen wassen

“En de Farizeeën verzamelden zich bij Hem met sommige van de schriftgeleerden, die van Jeruzalem gekomen waren. En toen zij zagen, dat sommige van Zijn discipelen met onreine, dat is ongewassen, handen hun brood aten (want de Farizeeën en al de Joden eten niet zonder eerst een handwassing verricht te hebben, daarmede vasthoudende aan de overlevering der

ouden, en van de markt komende eten zij niet dan na zich gereinigd te hebben; en vele andere dingen zijn er, waaraan zij zich volgens overlevering houden, bijvoorbeeld het onderdompelen van bekens en kannen en koperwerk), toen vroegen de Farizeeën en de schriftgeleerden Hem: Waarom wandelen uw discipelen niet naar de overlevering der ouden, maar eten zij met onreine handen hun brood? Maar Hij zeide tot hen: Terecht heeft Jesaja van u, huichelaars, geprofeteerd, zoals er geschreven staat: Dit volk eert Mij met de lippen, maar hun hart is verre van Mij. Tevergeefs eren zij Mij, omdat zij leringen leren, die geboden van mensen zijn. Gij verwaarloost het gebod G'ds en houdt u aan de overlevering der mensen.

En Hij zeide tot hen: Het gebod G'ds stelt gij wel fraai buiten werking om uw overlevering in stand te houden! ... En zo maakt gij het woord G'ds krachteloos door uw overlevering, die gij overgeleverd hebt. En dergelijke dingen doet gij vele. En toen Hij de schare wederom tot Zich geroepen had, zeide Hij tot hen: Hoort allen naar Mij en verstaat wel: Niets, dat van buiten de mens in hem komt, kan hem onrein maken, maar hetgeen uit de mens naar buiten komt, dat is het, wat hem onrein maakt. Indien iemand oren heeft om te horen, die hore.

En toen Hij van de schare thuis kwam, vroegen Zijn discipelen Hem naar de gelijkenis. En Hij zeide tot hen: Zijt ook gij zo onbevattelijk? Begrijpt gij niet, dat al wat van buiten in de mens komt, hem niet onrein kan maken, omdat het niet in zijn hart komt, maar in de buik, en er te zijner plaatse uitgaat? En zo verklaarde Hij alle spijzen rein. En Hij zeide: Hetgeen uit de mens naar buiten komt, dat maakt de mens onrein. Want van binnenuit, uit het hart der mensen, komen de kwade overleggingen, hoererij, diefstal, moord, echtbreuk, hebzucht, boosheid, list, onmatigheid, een boos oog, g'dslastering, overmoed, onverstand. Al die slechte dingen komen van binnen uit naar buiten en maken de mens onrein!" (Marcus 7:1-9 en 13-23, NBG).

Surinaams: "Den Fariseiman nanga wantu sabiman fu Gado wèt di ben kmopo kon fu Yerusalem, kon na Yeshua. Dan den si wantu fu den man fu Yeshua e nyan brede sondro fu wasi den anu tapu a fasi fa a gwentu ben de. A ben de so tak' den Fariseiman nanga ala den tra Dyu, no ben go nyan fosi den wasi den anu tapu a fasi fa den bigisma ben leri den. Efu den ben bai wan sani na wowoyo, den ben e wasi en tapu wan spesrutu fasi, fosi den nyan en. Den ben abi wan lo tra gwentu san den ben e hori, soleki fa den afo ben leri den. Na so den ben e wasi den kan, den patu nanga den pan tapu wan spesrutu fasi. Dan den Fariseiman nanga den sabiman fu Gado wèt aksi Yeshua taki: Fu sanede den man fu Yu no e du san den bigisma fu unu ben leri unu? Bika den e nyan brede sondro fu wasi den anu tapu a fasi fa un gwentu. Yeshua piki den taki: Un hoigriman unu! Yesaya ben abi leti di a taki fu unu taki: A folku disi e gi Mi grani nanga den mofo, ma den no lobi Mi srefsrefi. Na fu soso den e anbegi Mi, bika den e leri den sma sani san libisma srefi meki. Un e poti a wèt fu Gado na wan sei, dan un e du san libisma leri unu.

Yeshua taki moro fara: Un sabi fu poti Gado wèt na wan sei, nomo fu kan hori den gwentu fu unu. ... Na sowan fasi un no e teri a wortu fu Gado moro, fu un kan du san den bigisma fu unu ben leri unu. Èn un e du furu fu den sortu sani disi. Yeshua kari ala den sma agen fu kon na En, dan A taigi den taki: Un alamala arki Mi èn ferstan bun san Mi e taki. A no san wan sma e nyan e meki tak' a no krin ini Gado ai. Ma na san e kmopo ini en ati kon na dorosei e meki tak' a no krin. Efu wan sma abi yesi fu yere, meki a yere!

Yeshua libi den sma, dan A go na oso. Dan den man fu En aksi En san A ben wani taki nanga a agersitori disi. Yeshua piki den taki: San! Unu srefi no man ferstan den sani di Mi e taki? Un mus ferstan tak' a no san wan sma e nyan e meki tak' a no krin ini Gado ai. Bika nyanyan no e saka go ini wan sma ati, ma a e go ini en bere, èn a e kmopo baka pe a mus kmopo. Na so Yeshua sori den tak' ala nyanyan bun fu nyan. Yeshua taki moro fara: Na den sani san kmopo ini wan sma ati e meki tak' a no krin ini Gado ai. Bika den sani san e kmopo fu inisei, fu a ati fu wan sma, na takru prakseri, takru lostu, fufuru nanga kiri. Moro fara: huru, bigi-ai, ogri-ati, kori fasi, yayolibu, dyarusu fasi, taki takru fu trawan, bigimemre nanga fu du lawlaw sani. Ala den takru sani disi e kmopo ini wan sma ati kon na doro, èn na dati e meki tak' wan sma no krin na ini Gado ai."

De context gaat overigens niet over onreinheid door het eten van ongeoorloofde spijzen (daar kom ik de volgende keer op terug), maar over onreinheid die iemand zich op de hals zou halen door het nalaten van een rituele wassing, wat reeds blijkt uit vers 2 van Marcus 7. Yeshua verklaarde dus niet alle soorten spijzen rein, maar Hij verklaarde, dat de mensen zich niet verontreinigden als zij zonder de rituele wassing van hun handen gingen eten.

Deze context komt in Matthéüs 15:1-3 en 6-20, dat dezelfde gebeurtenis beschrijft, eigenlijk nog duidelijker naar voren: *“Toen kwamen uit Jeruzalem Farizeeën en schriftgeleerden tot Yeshua en vroegen: Waarom overtreden uw discipelen de overlevering der ouden? Immers, zij wassen hun handen niet, wanneer zij brood eten. Hij antwoordde hun en zeide: Waarom overtreedt ook gij ter wille van uw overlevering zelfs het gebod G'ds? ... Zo hebt gij het woord G'ds van kracht beroofd ter wille van uw overlevering. Huichelaars, terecht heeft Yeshayahu [Jesaja] over u geprofeteerd, zeggende: Dit volk eert Mij met de lippen, maar hun hart is verre van Mij. Tevergeefs eren zij Mij, omdat zij leringen leren, die geboden van mensen zijn.*

En toen Hij de schare tot Zich geroepen had, zeide Hij tot hen: Hoort en verstaat! Niet wat de mond binnengaat, maakt de mens onrein, maar wat de mond uitkomt dat maakt de mens onrein. Toen kwamen Zijn discipelen en zeiden tot Hem: Weet Gij, dat de Farizeeën, toen zij dit woord hoorden, er aanstoot aan namen? Hij antwoordde hun en zeide: Elke plant, die Mijn hemelse Vader niet geplant heeft, zal uitgeroeid worden. Laat hen gaan, blinden zijn zij, die blinden leiden. Indien een blinde een blinde leidt, zullen zij beiden in een put vallen.

Petrus antwoordde en zeide tot Hem: Verklaar ons de gelijkenis. Hij zeide: Zijt ook gij nog onbevattelijk? Begrijpt gij niet, dat al wat de mond binnengaat, in de buik komt en te zijner plaatse verdwijnt? Maar wat de mond uitgaat, komt uit het hart, en dat maakt de mens onrein. Want uit het hart komen boze overleggingen, moord, echtbreuk, hoererij, diefstal, leugenachtige getuigenissen, g'dslasteringen. Dat zijn de dingen, die een mens onrein maken, maar het eten met ongewassen handen maakt een mens niet onrein!” (NBG).

Surinaams: *“Baka dati wantu Fariseiman nanga sabiman fu Gado wèt kmoto fu Yerusalem kon na Yeshua. Dan den aksi En taki: Fu sanede den man fu Yu no e du san den bigisma fu unu leri unu? Bika den no e wasi den anu fosi den nyan. Yeshua piki den taki: Ma fu sanede unu e poti a wèt fu Gado na wan sei fu du san den bigisma fu unu leri unu? ... So unu no e teri a wortu fu Gado moro, fu du san den bigisma fu unu ben leri unu. Un hoigriman unu! Yesaya ben abi leti di a taki fu unu taki: A folku disi e gi Mi grani nanga den mofo, ma den no lobi Mi srefsrefi. Na fu soso den e anbegi Mi, bika den e leri den sma sani san libisma srefi meki.*

Yeshua kari ala den sma kon krosbei, dan A taigi den taki: Arki Mi èn ferstan bun san Mi e taigi unu. A no san wan sma e nyan, ma na san a sma e taki, e meki tak' a no krin ini Gado ai. Dan den man fu Yeshua kon taigi En taki: Yu sabi tak' den Fariseiman mandi di den yere san Yu taki? Yeshua piki den taki: Mi Tata di de na heimel sa hari ala sani puru di A no ben prani. Un libi den. Den de leki breniman di wani tyari tra breniman waka. Ma efu wan breniman e tyari wan tra breniman waka, den ala tu o fadon ini wan olo.

Ne Petrus aksi Yeshua taki: Taigi unu san a agersitori disi wani taki. Dan Yeshua piki en taki: Na ferstan un no man ferstan den sani ete di Mi e taki? Un no man ferstan tak' ala sani san wan sma e nyan, e go na ini en bere, dan a e kmoto baka pe a mus kmoto? Ma den sani san wan sma e taki, e kmoto ini en ati, èn na dati e meki tak' a no krin ini Gado ai. Bika den sani san e kmoto ini a ati fu wan sma na takru prakseri, kiri, huru, takru lostu, fufuru, lei gi trawan, nanga taki takru fu trawan. Dati na den sani di e meki tak' wan sma no krin ini Gado ai. Ma fu nyan sondo tak' yu wasi yu anu fosi, no e meki tak' wan sma no krin ini Gado ai.”

Dáár gaat het dus om! Niet het eten en ook niet het wassen van de handen om hygiënische redenen staat hier ter discussie, maar de rituele handwassing, want er is geen enkel gebod in de Tora dat naast het “normale” wassen van de handen voor de maaltijd uit hygiënische overwegingen ook het rituele wassen van de handen gebiedt en het eten met ritueel ongewassen handen verbiedt. Dat is een menselijke inzet, die reeds vele eeuwen voor de eerste komst van Yeshua werd ingesteld. Deze inzet der ouden, die ook vandaag nog stipt wordt nageleefd, legt aan ieder de verplichting op om de handen niet zomaar met zeep, maar op een voorgeschreven wijze te wassen vóódat men brood eet; dus vóór men zich gaat nederzetten voor een plechtige maaltijd, want anders wordt men geacht ritueel verontreinigd te zijn: Men giet het water eerst over de ene hand en daarna giet men het over de andere hand tot aan de pols en vervolgens steekt men de natte handen omhoog opdat het water tot aan de elleboog zou aflopen.

Ook de P'rushim [Farizeeën] waren dus van mening dat als men rein voedsel aanraakte zonder de handwassing verricht te hebben, niet alleen de persoon in kwestie onrein was, maar ook het aangeraakte voedsel onrein werd. Vandaar dat men daar een g'dsdienstige waarde aan hecht en vóór het afdrogen van de handen de volgende ברכה B'racha [zegenspreuk] zegt:

“Baruch Ata Adonai, Eloheinu, Melech haOlam, asher qid’shanu b’mitzvotav v’tzivanu al n’tilat yadayim [Gezegend zijt Gij, Eeuwige onze G'd, Koning van het heelal, die ons heeft geheiligd door Uw geboden en die ons heeft opgedragen de handen te wassen].”

De Talmidim [discipelen] van Yeshua kenden de Tora uiteraard heel goed, want zij hebben gedurende 3 ½ jaar intensief onderwijs genoten van hun rabbi, en zij kenden eveneens de algemeen heersende rabbijnse tradities en inzettingen waarin zij zijn opgegroeid, maar daaraan wilden zij zich niet gebonden weten en aten daarom demonstratief met ritueel ongewassen handen. De daarop volgende discussie tussen Yeshua en de geestelijke leiders van Israël vindt in principe ook vandaag nog steeds plaats tussen traditionele en messiasbelijdende Joden, maar soms ook tussen messiaanse Joden onderling.

In onze Beit Midrash Groep, maar ook in mijn eigen gezin, hebben wij in elk geval besloten het voorbeeld van de eerste Talmidim [discipelen] op te volgen en de handwassing achterwege te laten. In de liturgieën voor de Shabat en de feestdagen hebben wij echter op de desbetreffende plaats de volgende verklaring opgenomen:

“Nu worden door traditionele Joden eerst de handen op rituele wijze gewassen. Deze handeling, in het Hebreeuws נְטִילַת יָדַיִם N’tilat-Yadayim genoemd, hoeven wij echter niet uit te voeren omdat Yeshua in מתתיהו Matityahu [Matthéüs] 15:1-9 en Marcus 7:1-13 benadrukt, dat dit een **menselijke** traditie is, die door de rabbijnen is ingesteld. Door het aanhalen van ישעייהו Yeshayahu [Jesaja] 29:13 wil Yeshua ons duidelijk maken, dat wij moeten leren te onderscheiden tussen de Tora met al haar geboden die G'd ons heeft opgedragen te onderhouden en menselijke inzettingen met rabinale gebruiken zoals het ritueel wassen van de handen. U bent er vrij in om dit wel of niet te doen als u maar beseft dat niet G'd de opdracht daartoe heeft gegeven maar de rabbijnen! De B'racha over het wassen van de handen, met daarin de woorden: "...v'tzivanu al n'tilat yadayim [...en die ons heeft opgedragen de handen te wassen]", dient derhalve niet te worden uitgesproken omdat deze B'racha niet op waarheid berust, want niet G'd gaf de opdracht om dit te doen, maar de ouden.”

Deze ouden waar de farizeeën naar verwezen, waren niet de aartsvaders en ook niet de profeten of andere door G'd zelf aangestelde leiders van Israël en daarom handelden zij dan ook niet op g'ddelijk gezag. Vele religieuze Joden zien desalniettemin helaas nog steeds de rituele handwassing als iets zeer belangrijks in de Joodse G'dsdienst in de veronderstelling dat de spijze, die zij met ritueel ongewassen handen aanraken, hen zou verontreinigen. De Farizeeën deden dit uiteraard zelf ook en eisten het met grote strengheid van anderen, niet onder bedreiging van burgerlijke straffen, maar als gewetenszaak, omdat zij het nalaten daarvan als een zonde tegen de Eeuwige verklaarden!

Rav Yosei [Rabbi Joses] stelde vast dat eten met ongewassen handen een even grote zonde is als overspel. En toen Rav Aqiva [Rabbi Akiba] in strenge gevangenschap gehouden werd, werd hem water gezonden om te drinken en er zich de handen mede te wassen. Nu gebeurde het, dat het grootste deel van dit water bij ongeluk uitgestort werd, en toen heeft hij zich met het overgeblevene de handen gewassen, hoewel hij toen niets te drinken had, want hij zei liever te willen sterven, dan de inzettingen der ouden te overtreden. En juist deze inzettingen der ouden worden helaas vaak hoger geacht dan de inzettingen van de Eeuwige! Daarom bestrafte Yeshua deze geestelijke leiders omdat zij G'ds geboden, die zij maar al te goed kenden, zelf niet gehoorzaamden, er niet op aandrongen in hun Drosche [prediking] en de overtreding daarvan oogluikend toelieten als zij er baat bij hadden, alsof de Tora niet langer geldig was. Klinkt u dat ook bekend in de oren?

Weet u, wij zitten nog steeds met hetzelfde probleem, namelijk dat degenen, die voor de geboden van mensen ijveren (of het nu rabbijnse inzettingen zijn of christelijke tradities en kerkregels), heel weinig ijver betonen voor de door G'd ingestelde geboden en inzettingen, waaronder ook de spijswetten. Heeft u G'd lief? Ga dan vanavond nog in uw koelkast kijken of daar nog etenswaren in liggen die een gruwel zijn in G'ds ogen! Stel het niet uit! *“Want dit is de liefde G'ds, dat wij Zijn geboden bewaren. En Zijn geboden zijn niet zwaar, want al wat uit G'd geboren is, overwint de wereld; en dit is de overwinning, die de wereld overwonnen heeft; ons geloof!”* **Surinaams:** *“Bika efu wi lobi Gado, dan wi e tan hori wisrefi na den komanderi fu En, èn den komanderi fu En no hebi. Ala den pikin fu Gado e wini grontapu, èn na a bribi fu wi e meki wi wini grontapu.”* (א) ירוחנן Yochanan alef [1 Johannes] 5:3-4).

Kasheren - ritueel wassen - van voorwerpen

In de twistgesprekken met de Farizeeën over het ritueel wassen van de handen bracht Yeshua ook de hypocriete toepassing van een andere wassing ter sprake: het kasheren [ritueel wassen] van voorwerpen. In Marcus 7:3 en 4 staat tussen haakjes de toelichting: *“De Farizeeën en alle andere Joden eten namelijk pas als ze hun handen gewassen hebben, omdat ze zich aan de traditie van hun voorouders houden, en als ze van de markt komen, eten ze pas als ze zich helemaal gewassen hebben, en er zijn nog allerlei andere tradities waaraan ze zich houden, zoals het schoonspelen van bekens en kruiken en ketels.”* (NBV).

Surinaams: *“A ben de so tak’ den Fariseiman nanga ala den tra Dyu, no ben go nyan fosi den wasi den anu tapu a fasi fa den bigisma ben leri den. Efu den ben bai wan sani na wowoyo, den ben e wasi en tapu wan spesrutu fasi, fosi den nyan en. Den ben abi wan lo tra gwentu san den ben e hori, soleki fa den afo ben leri den. Na so den ben e wasi den kan, den patu nanga den pan tapu wan spesrutu fasi.”*

Met dit in gedachten gaan we nu Lucas 11:37-41 lezen: *“Hij ging erheen en nam aan tafel plaats. De Farizeeër was verbaasd toen hij zag dat Yeshua Zich niet waste voor Hij aan tafel ging. Maar de Heer zei tegen hem: U Farizeeërs maakt bekens en schotels vanbuiten schoon, maar vanbinnen zit u vol roofzucht en slechtheid. Dwazen! Heeft Hij die de buitenkant heeft gemaakt, ook niet de binnenkant gemaakt? Geef de inhoud van uw bekens en schotels aan de armen en alles is rein voor u!”* (Groot Nieuws Bijbel). NBV: *“Hij ging naar binnen en ging aan tafel aanliggen. Toen de Farizeeër dat zag, verwonderde hij zich erover dat Hij Zich niet eerst gewassen had voor de maaltijd. Maar de Heer zei tegen hem: Ach, jullie Farizeeën! De buitenkant van de beker en de schotel reinigen jullie, maar jullie eigen binnenkant is vol roofzucht en slechtheid! Dwazen, heeft Hij die de buitenkant gemaakt heeft niet ook de binnenkant gemaakt? Geef liever de inhoud van jullie beker en schotel als aalmoes, dan is niets meer onrein voor jullie!”*

Surinaams: *“Di Yeshua ben e taki ete, wan fu den Fariseiman kari En kon na en oso fu kon nyan. Yeshua go inisei, dan A teki presi sei a tafra. A Fariseiman ferwondru di a si tak’ Yeshua bigin nyan sondro fu wasi En anu. Dan Masra taigi en taki: Un Fariseiman e wasi dorosei fu a kan nanga a preti. Ma fu inisei, un lai gridi maniri nanga takru prakseri. Un donman unu! Gado di meki dorosei, meki inisei tu. Prati san un abi nanga pôtsima, dan ala sani o de krin gi unu!”*

Offergave belangrijker dan gebod om de ouders te verzorgen

In hetzelfde Schriftgedeelte veroordeelt Yeshua terecht een andere traditie, waarmee zelfs één van de 10 Geboden werd overtreden, namelijk het gebod om de ouders te eren. Ons eerbetoon aan onze ouders moet oprecht zijn en de verzorging die wij hen verlenen moet uit het hart komen, anders heeft het geen enkele waarde in G'ds ogen.

Een voorbeeld van hoe het niet moet zien we in het aanvaring, die Yeshua met de Farizeeën over dit onderwerp kreeg. Zij wilden Yeshua berispen, dat Zijn leerlingen zich niet aan de tradities hielden, maar op Zijn beurt wees Hij hen terecht voor het feit, dat ze hun ouders met de lippen eerden, maar dat uit hun handelen hun ware motief bleek: *“En waarom houdt u zich niet aan de Wet van G'd? waarom zet u tradities ervoor in de plaats? G'ds Wet zegt bijvoorbeeld: Heb eerbied voor uw vader en moeder en wees goed voor hen. Wie zijn vader en moeder slecht behandelt, moet sterven! Maar u zegt: Het is niet nodig uw ouders te ondersteunen, als u zegt dat het geld waarmee u hen zou kunnen helpen voor G'd is. Door dat soort menselijke regels schuift u G'ds Wet gewoon opzij!”* (מתתיהו Matit'yahu [Mattheüs] 15:3-6, Het Boek).

Surinaams: *“Ma fu sanede unu e poti a wèt fu Gado na wan sei fu du san den bigisma fu unu leri unu? Bika Gado taki: Un mus lespeki un m'ma nanga un p'pa. Moro fara A taki: A sma di fluku en m'ma noso en p'pa, mus dede. Ma unu e taki tak' efu wan sma taigi en m'ma nanga en p'pa taki: Mi gi Gado ala sani san un ben kan kisi fu mi, dan a no abi fu lespeki den moro. So unu no e teri a wortu fu Gado moro, fu du san den bigisma fu unu ben leri unu!”*

“U schuift G'ds gebod gewoon aan de kant en zet uw traditie ervoor in de plaats. Mozes, de dienaar van G'd, heeft bijvoorbeeld gezegd: Heb respect en waardering voor uw vader en moeder. Wie kwaad spreekt van zijn ouders, moet sterven! Maar wat hebt u ervan gemaakt? Je hoeft je ouders niet te verzorgen als je tegen hen zegt dat je heel je bezit aan G'd wilt geven.

Hiermee zegt u eigenlijk dat niemand zich iets van G'ds woorden hoeft aan te trekken. Maar u eist wel dat iedereen doet wat uw traditie zegt. Zulk soort dingen doet u meer.” (Marcus 7:9-13, Het Boek).

Surinaams: “Un sabi fu poti Gado wèt na wan sei, nomo fu kan hori den gweni fu unu. Moses skrifi taki: Un mus lespeki un m'ma nanga un p'pa. Moro fara a skrifi taki: A sma di fluku en m'ma noso en p'pa, mus dede. Ma unu e leri den sma tak' efu wan man taigi en m'ma nanga en p'pa taki: Ala sani san un ben kan kisi fu mi, na 'korban' (dati wani taki: mi gi en na Gado), dan so un e gi a man pasi fu no du not'noti moro gi en m'ma nanga en p'pa. Na sowan fasi un no e teri a wortu fu Gado moro, fu un kan du san den bigisma fu unu ben leri unu. Èn un e du furu fu den sortu sani disi.”

Yeshua klaagde de Farizeeën aan, dat zij uit eigenbelang de Tora overtraden en plaatste het vijfde Gebod en een bepaling uit hun traditie, die daarop betrekking had, tegenover elkaar. De Tora zegt duidelijk, dat kinderen tegenover hun ouders eerbied verschuldigd zijn en zoals we hebben gezien houdt deze mitz'va in, dat men hen niet alleen als kind moet gehoorzamen, maar dat men hen ook moet hoogachten en verzorgen als zij oud geworden zijn. De ernst van dit gebod wordt aangetoond door de straf voor het niet naleven ervan, want wie zijn ouders onteerde kreeg de doodstraf.

Yeshua wees de Farizeeën op het feit, dat zij door een slimme constructie de tempelkas vulden met de giften die eigenlijk bestemd waren om behoeftige ouders te onderhouden terwijl zij wisten, dat de Tora het verachten en benadelen van de ouders zo ernstig opneemt. Zo was het volgens hun traditie mogelijk, dat iemand, die zijn ouders niet wilde helpen zijn toevlucht tot de tempelgelofte kon nemen. Door het uitspreken van het woord קרבן qorban [offergave] was die persoon ontslagen van zijn verplichting jegens zijn ouders omdat het geld in principe aan de Eeuwige was toegezegd en niet meer voor een ander doel bestemd mocht worden. Op deze manier kon men zich aan de plicht om de ouders te onderhouden, onttrekken, want vaak bleef het namelijk bij de belofte, maar werd het geld niet werkelijk als offer gebruikt. In dat geval pleegden de kinderen een drievoudige zonde, want zij verwaarloosden hun ouders en verrijkten zichzelf onder de dekmantel van de tempelgelofte, waarbij ze de naam van de Eeuwige misbruikten.

Maar blijkbaar bleef er ook voor de Farizeeën nog iets aan de strijkstok hangen, want waarom zouden ze de mensen anders zo iets geleerd hebben? Als zij daar zelf geen belang bij hadden gehad, dan zouden ze de niet nagekomen gelofte ongeldig verklaard moeten hebben. Maar dat deden ze niet. Ondanks het feit dat de kinderen het geld in eigen zak stopten, stonden de Farizeeën hen toe om hun ouders niet te hoeven verzorgen.

Gelukkig maakten niet alle Farizeeën zich hieraan schuldig en mogen deze teksten dus ook beslist niet zo worden opgevat alsof dit de heersende opvatting was in die tijd. Integendeel! We hebben gelezen, dat de Talmud, Mish'na, Shul'chan Aruch en andere Farizeese geschriften de gelovigen juist oproept, hun ouders te eren en voor hen te zorgen als ze oud geworden zijn.

Het ombinden van de gebedsriemen

U hebt ze vast wel eens gezien in Israël, zo niet persoonlijk, dan wel op televisie: vrome Joodse mannen, biddend bij de klaagmuur met een merkwaardig doosje op hun voorhoofd en met riemen vastgebonden op de arm. Dat zijn de תפילין Tefilin. In dat doosje zit een stukje papier of perkament, met o.a. dezelfde Hebreeuwse woorden uit דברים Devarim [Deuteronomium], die zich ook in de מזוזות Mezuzah bevinden.

Dit is een Joods gebruik, een traditie, slechts één van de zeer vele, gegroeid uit de letterlijke uitvoering van de Bijbelse opdracht: “Wat Ik u heden gebied, zal in uw hart zijn ... Gij zult het ook tot een teken op uw hand binden en het zal u een voorhoofdsband tussen uw ogen zijn.”

Surinaams: “En den wortu disi Mi ben komanderi yu a dei disi, sa de na ini yu hati ... En yu sa fasi den leki wan marki na yu anu, èn den sa de na wan banti tapu a mindri fu yu ai.” (דברים Devarim [Deuteronomium] 6:6 en 8).

Over de letterlijke toepassing van vers 8 gaan echter ook binnen het Jodendom de meningen uiteen. Zo komt men bij liberale Joden de Tefilin niet zo vaak tegen als bij orthodoxe Joden en bij messiasbelijdende Joden zie je ze bijna helemaal niet, want ondanks het feit dat het

aanleggen van de gebedsriemen weliswaar een Bijbelse grondslag heeft, is het toch niet meer dan een rabbijnse traditie om deze Bijbelteksten in een vierkant doosje te zetten en op je linkerbovenarm en je voorhoofd te plaatsen.

Of de Eeuwige dit letterlijk zo bedoeld heeft is namelijk nog maar zeer de vraag en zo is deze traditie slechts een door de rabbijnen ontwikkelde vorm waarin de Bijbelse opdracht stipt wordt uitgevoerd om hetgeen de Eeuwige heeft geboden, daadwerkelijk tot een teken op de hand te binden en op het voorhoofd te plaatsen.

Het valt mij namelijk op dat een andere opdracht met dezelfde strekking, namelijk ze om de hals te binden, door de rabbijnen blijkbaar over het hoofd wordt gezien: *“Mijn zoon, vergeet Mijn onderwijzing niet en uw hart beware Mijn geboden, want lengte van dagen, en jaren van leven, en vrede zullen zij u vermeederen. Dat liefde en trouw u niet verlaten! **Bind ze om uw hals, schrijf ze op de tafel van uw hart**, dan zult gij genegenheid en goedkeuring verwerven in de ogen van G'd en mensen.”* **Surinaams:** *“Mi manpikin, no frigiti Mi wèt; ma meki yu hati hori Mi komanderi; bikasi den sa gi yu furu dei nanga langa libi nanga freide. No meki sari-hati nanga a waarheid libi yu; tai den lontu yu neki; skri fi den na tapu a tafra fu yu hati; dan yu sa feni bun-ai nanga bun frustan na ini a ai fu Gado nanga libisuma.”* (משלי Mishlei [Spreuken] 3:1-4).

Dit wordt iets verderop nog eens herhaald: *“Bewaar, mijn zoon, het gebod van uw vader en verwerp de onderwijzing van uw moeder niet. **Bind ze bestendig op uw hart, hang ze om uw hals**. Als gij op weg zijt, moge het u leiden; als gij u nederlegt, moge het over u waken, als gij wakker wordt, moge het u toespreken. Want het gebod is een lamp en de onderwijzing een licht.”* **Surinaams:** *“Mi manpikin, hori a komanderi fu yu tata, èn no trowe den wèt fu yu mama; tai den alaten na yu hati, èn tai den lontu yu neki; te yu sa go, a sa tiri yu; te yu sa sribi, a sa kibri yu; èn te yu wiki, a sa taki nanga yu. Bikasi a komanderi de wan lampu; èn a wèt de leti.”* (משלי Mishlei [Spreuken] 6:20-23).

Deze laatste tekst lijkt overigens heel erg veel op onze tekst uit Deuteronomium 6:4-9, vindt u niet ook? Vooral dat op weg zijn, nederliggen en opstaan. En als er dan in het verband met het houden van de geboden in de ene tekst gesproken wordt over het binden op de hand en het voorhoofdsband, en in de andere tekst over het binden om de hals en schrijven op de tafels van het hart, en tenslotte in de derde tekst over het binden op het hart en het hangen om de hals, dan kan men zich terecht afvragen waarom de rabbijnen de ene opdracht dan wel in hun tradities hebben opgenomen, toch de andere niet.

Maar waar gaat het uiteindelijk om? Heel simpel: de Eeuwige wilde hiermee evenals met het vastknopen van de Tzitzit [gedenkkwasten] aan de vier hoeken van de Talit gewoon zeggen: Vergeet het niet!!! Knoop het in je oren!!! Dat laatste doen we natuurlijk ook niet echt letterlijk evenmin als iets op het hart schrijven of binden, maar de boodschap is wel duidelijk. Je zou het ook kunnen vergelijken met de gewoonte om een knoop in je zakdoek te doen als geheugensteuntje.

Het gaat hier dus niet zozeer om de uiterlijke vorm, maar om de opdracht de geboden van de Tora niet te vergeten. Wij als messiaanse gelovigen hoeven daarvoor dus niet persé Tefilin te dragen, toch laten we maar niet bij voorbaat negatief doen over het letterlijke toepassen van deze opdracht door de orthodoxe Joden. Vooral nuchtere Hollanders hebben er een handje van om dit soort Joodse gebruiken wat op afstand te houden. Het zijn maar uiterlijkheden, daar komt het toch niet op aan? G'd kijkt toch naar het hart. Ja, dat is inderdaad waar, maar volgens het Joodse denken moet je hartsgesteldheid ook uiterlijk zichtbaar zijn, want je hebt immers iets uit te dragen, of niet soms? In de Bijbel vinden we nergens de redenering dat het slechts om het hart gaat en dat daarom de uiterlijke vormgeving er niet zo op aan komt. Eerder precies omgekeerd: juist omdat het G'd om ons hart gaat, verwacht Hij van ons dat wij dit ook op de ene of andere manier zichtbaar maken. Vanuit het hart reikt het geloof tot in de uiterlijkheden van ons leven.

Dat het op de eerste plaats echter niet gaat om die uiterlijkheden op zich weet ook iedere orthodoxe jood! Hoewel wijzelf de opdracht om het tot een teken op de hand te binden en een voorhoofdsband tussen de ogen te laten zijn meer in de diepere betekenis zien, dienen wij wel respect te tonen voor de letterlijke toepassing daarvan door traditionele Joden. Een teken verwijst immers immers ergens anders naar, het herinnert aan waar het om gaat. Uiterlijke tekens verwijzen terug naar het hart. Denk maar aan een trouwring. Het is maar een teken, maar het verwijst terug naar de wederzijdse liefde van man en vrouw. Dáárom is een trouwring niet

zomaar iets. En net zo min zijn die uiterlijkheden van onze tekst zomaar iets. Ze verwijzen terug naar de wederzijdse liefde tussen G'd en zijn volk Israël! Daarom is het volgens de rabbijnen goed dat deze uiterlijkheden als tekenen dienen die terugverwijzen naar ons hart en zo brengen orthodoxe Joden letterlijk tot uitvoering het grote gebod van de liefde als een teken op hun arm en op hun voorhoofd te dragen.

Het dragen van de gebedsriemen en de gedenkkwasten op zich keurt Yeshua daarom ook helemaal niet af, maar wel de verkeerde intentie waarmee men dit doet: *“Al hun daden zijn erop gericht om door de mensen gezien te worden. Ze verbreden immers hun gebedsriemen en maken de kwastjes aan hun kleren langer!”* (מתתיהו Matityahu [Matthéüs] 23:5, NBV). Groot Nieuws Bijbel: *“Alles wat ze doen, doen ze om op te vallen bij de mensen. De banden met schriftteksten die zij op hun voorhoofd en aan hun armen dragen, maken ze extra breed, en de kwasten aan hun kleren maken ze extra lang!”* Het Boek: *“Alles wat zij doen, is om op te vallen. Ze binden hun gebedsriemen, met wetteksten erin, op hun linkerarm en hun voorhoofd. Om heilig te lijken, maken ze die extra breed. En de kwasten aan hun kleren, die aan G'ds geboden herinneren, maken ze extra lang!”* **Surinaams:** *“Na soso sma ai sani den e du. Luku o bradi den e meki den banti san den e weri nanga den wortu fu Gado na en tapu! Luku o langa den e meki den franya na den krosi!”* Met de verkeerde intentie missen de tradities hun doel!

Scheiding van melk- en vleesproducten

Het verbod op de combinatie van verschillende soorten voedsel is één van de belangrijkste wetten binnen de Joodse orthodoxie. Het combineren van vlees en melk is immers volgens de Halacha streng verboden en het is verplicht ieder mogelijk geval van deze combinatie te voorkomen. Dit heeft tot gevolg dat je na het nuttigen van vlees twee à drie uur geen melk in de koffie kunt drinken en geen melkhoudende toetjes kunt eten. Dit verbod staat echter niet expliciet in deze vorm in de Tora, maar wordt slechts afgeleid van het drie keer voorkomende verbod: *“Gij zult een bokje niet koken in de melk van zijn moeder!”* **Surinaams:** *“Yu no musu bori wan yongu krabita na ini a merki fu en mama!”* (שמורת Sh'mot [Exodus] 23:19 en 34:26 alsook דברים D'varim [Deuteronomium] 14:21).

Dit bracht de rabbijnen tot de overtuiging dat deze regel dan ook zodanig geïnterpreteerd moest worden, dat iedere combinatie van melk en vlees hieronder valt. Later hebben de Rabonim dit verder uitgebreid en ook op gevogelte betrokken. Door dit verbod wordt vlees en zuivel strikt gescheiden gehouden. Orthodoxe huishoudens hebben dan ook aparte pannen, keukengerei, serviezen, twee aanrechten en theedoeken, twee afwasbakken enzovoorts. De keuken moet in een vlees- en een melkhelft worden verdeeld, maar veel orthodoxe gezinnen hebben liever twee aparte keukens.

Maar vraagt de Eeuwige dit wel van ons? Heeft Hij ons deze strenge voorschriften opgelegd? Weet u, daar heb ik dus eerlijk gezegd ernstige twijfels bij. Als wij het verbod om een bokje te koken in de melk van zijn moeder namelijk letterlijk nemen, dan gaat het slechts om het vlees van bokje en niet om kalfsvlees en sowieso al geen kip, en dan ook alleen maar om de melk van zijn eigen moeder en niet om geitenmelk in het algemeen, en zeker niet om koeienmelk, want een koe kan natuurlijk nooit de moeder van het bokje zijn, en al helemaal niet van de kip. Als ik dus een broodje rosbief eet met boter, of een kippenschnitzel met roomsaus, dan overtreed ik - althans volgens de letterlijke tekst - niet het genoemde gebod in de Tora, maar slechts een rabbinaal verbod. Toch laten we het op de Tora houden, want daar moeten wij naar leven, niet naar de rabbijnse inzettingen. Wat zegt de Tora over een vergelijkbaar geval toen Avraham zijn drie gasten vlees, boter en melk aanbood.

Toen Avraham op het heetst van de dag bij de ingang van zijn tent zat, zag hij drie mannen naar zich toe komen. Deze drie mannen waren geestelijke, hemelse wezens, die slechts menselijke lichamen hadden aangenomen om voor Avraham zichtbaar te zijn en met hem te kunnen communiceren. Sommige bijbeluitleggers zijn van mening dat zij alle drie geschapen engelen waren; maar uit בראשית B'reshit [Genesis] 18:1 blijkt duidelijk, dat één van hun de Eeuwige zelf was, want daar staat geschreven: *“En de Eeuwige verscheen aan hem bij de terebinten van Mamre...”* **Surinaams:** *“En Masra ben sori Ensrefi na en na a plata presi fu Mamre...”* De Eeuwige verscheen dus samen met twee engelen als gast en liet Zich door de knecht van Avraham en Sara een maaltijd opdienen. Op zich niet zo vreemd, want ook Yeshua

at na Zijn opstanding gewoon met Zijn discipelen ondanks het feit dat Hij een verheerlijkt lichaam had.

Het meest verrassende hieraan is echter in dit geval niet het feit dat geestelijke wezens kunnen eten zoals wij, maar de samenstelling van deze maaltijd, dus wat Avraham aan zijn hemelse gasten als voedsel durfde voor te schotelen, namelijk kalfsvlees met boter en melk. Niet echt kosher volgens de huidige Kashrut, maar toch aten zij ervan zoals in de Tora nadrukkelijk staat vermeld: *“En Avraham liep naar de runderen, nam een kalf, mals en goed, en gaf het aan een knecht, en deze haastte zich om het te bereiden. Ook nam hij boter en melk en het kalf, dat hij bereid had, en zette het hun voor; en hij stond onder de boom bij hen, terwijl zij aten.”* **Surinaams:** *“En Avraham ben lon go na den kaw, èn a ben teki wan yongu kaw, wan safu èn bun wan, èn a ben gi en na wan yongu man, èn a ben srakti en es'esi. En a ben teki botro nanga merki nanga a kaw disi a ben srakti, èn a ben seti den na den fesi; èn ensrefi ben tanapu na den sei na ondro a bon, èn den ben nyan.”* (בראשית B'reshit [Genesis] 18:7-8).

De Eeuwige en de engelen aten het vlees en de boter, en zij dronken de melk, wat streng verboden is door de Halacha. Overtrad nu ook de Eeuwige zelf daarmee één van Zijn eigen geboden, één van de spijswetten? Sinds de tijd van de Talmud wordt immers het gebod: *“Gij zult een bokje niet koken in de melk van zijn moeder”* zo uitgelegd, dat men volgens G'ds wil geen vlees samen met melkproducten mag eten. En nu? Een G'd, die Zijn eigen wet overtreedt? Hoe moeten wij dat zien? Kan dat wel? Joodse uitleggers proberen dit dilemma enigszins af te zwakken door te beweren dat het vlees pas uren later geserveerd werd dan de melk. Zo zegt het commentaar זקנים דעת Da'at Z'qeinim hierover, dat Avraham eerst de melk en de boter bracht, zodat de gasten meteen iets konden eten en drinken, want het slachten en bereiden van het kalf zou tamelijk lang geduurd hebben en zo lang laat je de gasten niet hongerig wachten. Ook Rabbi Sh'lomo ben Yitz'chaqi, beter bekend als Rashi (1040-1105), verklaart dat Avraham het hun bracht zodra hij iets bereid had. Aangezien het kalf nog geslacht moest worden en daarna nog gekookt, duurde dat wel even. Dus was de melk en de boter veel eerder beschikbaar dan het vlees. Volgens Rashi werd dus eerst de melk en de boter gebracht en pas veel later het vlees. Dit is echter een bewering die hij vanuit de grondtekst niet hard kan maken, want ten eerste staat er juist dat de knecht zich haastte om het te bereiden en ten tweede staat er in de grondtekst heel duidelijk dat Avraham een kalf aan zijn knecht gaf om het te bereiden en daarna pas staat er dat hij hun de boter, de melk en het kalf dat hij bereid had, voorzette. Dus allemaal tegelijk en niet apart met een paar uurtjes ertussen.

Anderen geven als argument aan, dat de spijswetten pas sinds Moshe van toepassing waren en nog niet ten tijde van Avraham. Op het eerste gezicht lijkt dit argument wel iets te hebben, maar bij nader inzien blijkt het toch niet echt steekhoudend, want waarom zou de Eeuwige hier iets op een dermate in het oog vallende wijze doen, wat Hij later nadrukkelijk zou verbieden? Toch ook daar denkt Rashi iets op gevonden te hebben, want hij gaat in zijn verklaringen verder met: *“Het scheen alsof zij aten, maar werkelijk aten zij niet, want engelen eten niet.”* Ook vinden wij dit terug in de Midrash בראשית רבה B'reshit Raba: *“Hebben zij dan gegeten? Ze deden net alsof ze aten.”* - Ook dit is een bewering die men vanuit de grondtekst niet hard kan maken, want daarin staat immers duidelijk dat Avraham onder de boom bij hen stond terwijl zij aten. Dus niet: terwijl zij deden alsof zij aten, maar gewoon: terwijl zij aten! In de Tora staat dus, dat Avraham zijn drie gasten melk, boter en kalfsvlees gaf en dat zij het aten zonder daar blijkbaar enig probleem mee te hebben. Waarom hadden ze daar geen probleem mee? Simpelweg omdat het kalf geen bokje was en het was bovendien ook niet gekookt in de melk van de koe. Ik zie daarom de beschrijving van deze gebeurtenis als een ondersteuning voor mijn opvatting dat het oorspronkelijke Bijbelse verbod om een bokje in de melk van zijn moeder te koken niets te maken heeft met het latere rabbijnse verbod om melkproducten samen met vlees te nuttigen en er zelfs gescheiden keukens op na te houden.

Krampachtig omgaan met de Shabat

“Te dien tijde ging Yeshua op de Shabat door de korenvelden en Zijn discipelen kregen honger en begonnen aren te plukken en te eten. Maar toen de Farizeeën dit zagen, zeiden zij tot Hem: Zie, uw discipelen doen wat men op Shabat niet mag doen. En Hij zeide tot hen: Hebt gij niet gelezen wat David gedaan heeft, toen hij en die met hem waren honger kregen? Hoe hij het

huis G'ds binnengegaan is en zij de toonbroden hebben gegeten, waarvan hij noch die met hem waren mochten eten, doch alleen de priesters? Of hebt gij niet gelezen in de Tora, dat op de Shabat de priesters in de tempel de Shabat schenden zonder schuldig te zijn? Maar Ik zeg u: Meer dan de tempel is hier. Indien gij geweten hadt, wat het zeggen wil: Barmhartigheid wil Ik en geen offerande, dan zoudt gij geen onschuldigen hebben veroordeeld. Want de Zoon des mensen is heer over de Shabat!”

Surinaams: “Wan syatu pisten baka dati Yeshua nanga den man fu En ben e waka ini wan aleisigron tapu a sabadei. Dan den man fu En bigin broko wantu ai aleisi e nyan, bika angri ben e kiri den. Di den Fariseiman si a sani dati, den taigi Yeshua taki: Luku, den man fu Yu e du wan sani san a wèt no wani fu un du tapu a sabadei. Yeshua piki den taki: Un no leisi san David du, di angri ben e kiri en nanga den man di ben de nanga en? A go ini a oso fu Gado, dan a teki den brede san den ben poti aparti gi Gado. Dan en nanga den man fu en nyan den brede disi, di soso den priester ben kan nyan. A skrifi tu ini a wèt fu Moses tak’ den priester e broko a wèt fu a sabadei te den e wroko ini a tempel. Ma Gado no e si dati leki wan sondu. Ma Mi e taigi un taki: Wan sma de dya di bigi moro a tempel. Gadowortu e taki: Mi no wani den meti di un e tyari leki ofrandi gi Mi, ma Mi wani fu un abi sari-ati nanga trawan. Efu un ben sabi san dati wani taki, dan un no bo krutu sma di Gado no krutu. Bika a Manpikin fu Libisma na a basi fu a sabadei!” (מתתיהו Matit'yahu [Matthéüs] 12:1-8, vergelijk Marcus 2:23-28 en Lucas 6:1-5).

Heeft Yeshua tegen de P'rushim gezegd dat Zijn leerlingen zich van het vierde gebod niets hoefden aan te trekken omdat Hij toch maar van mening was dat de Shabat afgeschaft en door de zondag vervangen mocht worden? Neen! Wat Yeshua hier aantoonde was, dat werken van noodzakelijkheid en werken van barmhartigheid volgens de Tora op Shabat wel degelijk geoorloofd zijn en men hieromtrent geen gewetensbezwaren hoeft te hebben. Zijn zorgvuldige verklaring van het vierde gebod duidt de altijddurende verplichting aan van het G'dsdienstig waarnemen van de zevende dag als een heilige Shabat. Hij deed dit op rabbijns niveau onder aanhaling van enkele Schriftteksten: שמואל א Sh'mu'el alef [1 Samuël] 21:1-6, ויקרא Vayiq'ra [Leviticus] 24:9, במדבר Bamid'bar [Numeri] 28:9-10 alsook שמואל א Sh'mu'el alef [1 Samuël] 15:22 en הושע Hoshea [Hosea] 6:6.

Yeshua zou geen Wet verklaard hebben, die bestemd was om opgeheven te worden, maar Hij heeft ongetwijfeld bedoeld een punt vast te stellen, dat van nut zou wezen voor de gelovigen in alle eeuwen; en zo moet het ons leren, dat ook voor de christenen (niet slechts de Joden) de Shabat wel onder de aanwijzing is van het vierde gebod, maar niet onder de verplichtingen die mensen daaraan hebben toegevoegd.

Marcus brengt dit aspect in zijn versie van deze gebeurtenis nog scherper naar voren: “En het geschiedde, dat Hij op de Shabat door de korenvelden ging en zijn discipelen begonnen onder het gaan aren te plukken. En de Farizeeën zeiden tot Hem: Zie, waarom doen zij op de Shabat wat niet mag? En Hij zeide tot hen: Hebt gij nooit gelezen wat David gedaan heeft, toen de nood drong en hij en die met hem waren, honger kregen? Hoe hij onder het hogepriesterschap van Av'yatar [Abjatar] het huis G'ds binnengegaan is en de toonbroden gegeten heeft, waarvan niemand mag eten dan de priesters, en hij ze ook aan degenen, die met hem waren, gegeven heeft? En Hij zeide tot hen: De Shabat is gemaakt om de mens, en niet de mens om de Shabat. Alzo is de Zoon des mensen heer ook over de Shabat.”

Surinaams: “Tapu wan sabadei Yeshua ben e waka psa ini wan aleisigron. Di den e waka psa, den man fu Yeshua broko wantu taki aleisi. Dan den Fariseiman taigi Yeshua taki: Fu sanede den man fu Yu e du wan sani san a wèt no wani fu yu du tapu a sabadei? Yeshua piki den taki: Noiti un no leisi san David du di a ben de ini nowtu, èn angri ben e kiri en nanga den man di ben de nanga en? Ini a ten di Abyatar ben de edeman fu den priester, David go ini a oso fu Gado dan a nyan den brede san den ben poti aparti gi Gado. Owktu A gi den man fu en meki den nyan. Ma no wan sma kan nyan den brede dati, boiti den priester. Dan A taigi den taki: Gado meki a sabadei gi libisma, ma A no meki en leki wan strafu gi den. So, a Manpikin fu Libisma na a basi fu a sabadei.” (Marcus 2:23-28).

Yeshua stelde zich hier niet tegenover de Joodse traditie, maar Hij hanteerde juist de rabbijnse juridische bewijsvoering. Hij zei niet dat het houden van de Shabat op zich verkeerd zou zijn en dus maar afgeschaft moest worden, maar legt juist uit wat het eigenlijke doel van de Shabat is. Yeshua maakt met het voorbeeld van David duidelijk dat de Shabat niet als een

starre wet bedoeld is, waardoor je als het ware op je tenen moet lopen. Neen, de Shabat is gegeven als een voorrecht, als iets goeds. De Shabat mag geen last zijn, maar hij is er ten dienste van de mens. Daarom zei Yeshua ook: *“De Shabat is gemaakt om de mens, en niet de mens om de Shabat.”* Hij gaf daarmee geen nieuwe visie op de Shabat, want bijna dezelfde woorden vinden wij ook terug in de Talmud: *“De Shabat is u gegeven, en niet gij aan de Shabat.”* (Mechil'ta Ex. 31:13; B. Yoma 85b). Door Zijn uitspraak, dat de Zoon des mensen ook Heer over de Shabat is, laat Hij meteen ook zien wie de Wetgever is: Hijzelf! Hij wil dat wij G'ds geboden beleven in het kader van barmhartigheid. Het moet ons in de eerste plaats gaan om een relatie van liefde tot G'd en onze naaste. Maar wie gefixeerd is op regels, krijgt automatisch een kritische instelling zoals de Farizeeën in het bovenstaande verhaal. Zij stoorden zich hier aan het gedrag van de discipelen van Yeshua, die door het plukken en met hun handen stuk wrijven van de aren M'lacha deden. Het woord מלאכה M'lacha staat in de Tora genoemd als een handeling van een mens door de constructieve beoefening van zijn intelligentie en bekwaamheden. M'lacha is het product van overleg, bij volle bewustzijn verricht. Op Shabat is M'lacha niet toegestaan. Men kent ook het begrip מוקצה Muq'tza; dit betekent dat een voorwerp niet in de handen genomen mag worden en niet mag worden opgetild of bewogen, omdat daarmee M'lacha gedaan kan worden. De Muq'tza is uit voorzorg door de rabbijnen ingesteld.

Helaas heerst er al eeuwenlang een sterke tendens in orthodoxe kringen om G'ds redelijke geboden op een onredelijke wijze te interpreteren, wat door Yeshua dan ook regelmatig werd veroordeeld. Zo voeren de orthodoxe Joden het vierde gebod om de Shabat te heiligen tot in het belachelijke door en stelden talloze regels op om zelfs de kleinste handeling die op de Shabat al dan niet mocht gebeuren vast te leggen. Een extreem voorbeeld voor de van de M'lacha afgeleide werkzaamheden is o.a. het afscheuren van w.c.-papier. Zo wordt er in de orthodoxe gezinnen het wc-papier reeds een dag van tevoren afgescheurd en de losse velletjes voor gebruik op de Shabat klaargelegd, om maar iets te noemen. Of de traditie om een zogenaamde “schabbesgoi”, een niet-jood, te vragen om op Shabat het licht aan te zetten of andere handelingen te verrichten, die een Jood niet mag doen, terwijl het vierde gebod duidelijk zegt dat *“ook de vreemdelingen in uw steden moeten rusten zoals gij.”*

Hieruit wordt duidelijk, dat je met de invulling van het werkverbod op Shabat heel ver kan gaan. Waar ligt de grens? Het spreekt voor zich dat wij hierin niet meegaan, maar dat wij ons op een Bijbels verantwoorde manier houden aan het Shabatgebod, dat wij bijvoorbeeld geen arbeidsovereenkomst aangaan waarin structureel op Shabat gewerkt moet worden, dat wij op Shabat niet gaan klussen en geen boodschappen gaan doen, maar dat wij de Shabat vieren en de Parasha gaan lezen. Yeshua herinnerde de Farizeeën eraan, dat zelfs de priesters de Shabat schonden. Toch werd dit nooit als een overtreding van het vierde gebod aangezien, want de tempeldienst eiste en rechtvaardigde dit. Hierdoor wordt aangetoond, dat noodzakelijk werk op Shabat voor de dienst aan de Eeuwige wettig en geoorloofd is. Behalve werken der noodzakelijkheid zijn ook werken van barmhartigheid toegestaan. Alle Shabatwetten worden namelijk aan kant gezet als men een leven moet redden. De eerbied voor het leven heeft dus tot gevolg dat zodra ziekte of levensgevaar in het geding zijn, het werkverbod opgeheven wordt. Daarom komen wij in de Talmud ook de volgende regel tegen: *“Ontheilig ten behoeve van hem één Shabat, opdat hij nog vele Shabatot moge vieren.”* (B. Shabat 151; B. Yoma 85b). In het Nederlands bestaat de gezegde: “Nood breekt wetten”. En dat is ook zo! Yeshua maakte dit duidelijk door de diverse genezingen, die Hij op Shabat verrichtte. Het is dus beslist niet waar, dat men op Shabat helemaal niets mag doen!

Yeshua liet ons zien, dat de Shabat niet als een starre wet bedoeld is, vol met regels wat men allemaal wel of niet mag doen, maar als een kostbaar geschenk aan ons, een voorrecht, als iets goeds! Maar in plaats van dankbaar dit voorrecht te aanvaarden, geeft men de voorkeur aan een andere dag, de zondag. Als Sha'ul ons leert, dat wij door het offer van Yeshua niet meer gebonden zijn aan al die wetjes en regeltjes die door de rabbijnen zijn ingesteld, dan wil dat nog niet zeggen, dat wij ook zomaar G'ds wetten opzij mogen schuiven! Laat dit goed tot ons doordringen! Ook christenen dienen zich aan het vierde gebod te houden. En daarmee ben ik meteen al bij het onderwerp van het tweede deel van deze studie gekomen: de christelijke tradities die in strijd zijn met G'ds Wet. Daar zullen we de volgende keer de nodige aandacht aan besteden.

Ik wil deze studie derhalve afsluiten met de oproep van Sha'ul [Paulus], om niet de tradities van mensen te volgen, maar bij de traditie van de apostelen te blijven, die gebaseerd is op de Tora: *"Wees op uw hoede en laat u niet meeslepen door holle en misleidende theorieën die op menselijke tradities zijn gebaseerd en zich richten op de machten van de wereld en niet op de Mashiach! ... Wees standvastig, broeders en zusters, en blijf bij de traditie waarin u door ons onderwezen bent, in woord of geschrift! Mogen onze Heer Yeshua haMashiach en G'd, onze Vader, die ons Zijn liefde heeft getoond en ons door Zijn genade blijvende steun en goede hoop gegeven heeft, u aanmoedigen en sterken in al het goede dat u doet en zegt!"*

Surinaams: *"Un mus luku bun tak' no wan sma no meki un tron srafu fu den soso leri nanga prakseri fu den. Den prakseri disi na gwentu fu libisma. Den gronprakseri fu den na fu grontapu. Den no e kmopo fu Mashiach! ... Brada nanga sisa, fu dat'ede un no mus degedege. Un mus hori unsrefi na san wi ben leri unu di wi ben de na unu, èn na san wi ben skrifi gi unu. Gado wi Tata lobi wi. A gi wi wan têgo trowstu nanga wan bun howpu fu sori wi En bun-ati. Meki wi Masra Yeshua haMashiach gi un dek'ati nanga krakti ini ala bun sani san un wani du noso taki!"* (Kolossenzen 2:8 en 2 Thessalonicenzen 2:15-17, NBV). Amen!

Werner Stauder